

LA CRISI DE FINALS DEL SEGLE XVIII I DE PRINCIPI EL SEGLE XIX REFLECTIDA EN L'ECONOMIA D'UNA FAMÍLIA DE LA BURGESIA AGRÀRIA DEL PENEDÈS: ELS SOLÀ-PUJÓ

RESUM

Aspectes socials i econòmics d'una família d'hisendats penedesencs al segle XVIII i els inicis del XIX. Hi veiem com la casa o hisenda Solà-Pujó és sòlida, disposa de força terres i la família es pot permetre no treballar-les directament, tot i la crisi que suposaren les guerres contra Anglaterra que impediren el normal desenvolupament del comerç marítim a llarga distància, la qual cosa afectà els preus del vi i dels aiguardents, així com la seva sortida, i, evidentment, també, les circumstàncies particulars de la mateixa família

ABSTRACT

The social and economic aspects of a landowning family from the Penedès Area in the 18th and early 19th Century. We can see how solid is Solà-Pujó's house or estate, the many plots of land they own and the way the family can afford to leave them unploughed despite the crisis which arose after the wars against England. The latter stopped the natural development of a long-distance maritime trade, thus modifying the price of wines and spirits as well as their sale in addition to the particular situation of the family itself.

Pau Solà nasqué a Vilanova i la Geltrú l'any 1728, en el si d'una família de propietaris agrícoles, de la qual era l'hereu. La seva casa, al carrer Major, disposava de dues premses i d'un celler amb una capacitat, per emmagatzemar vi, de noranta-una cargues. Un segon celler, amb la seva premsa, al raval de Sant Antoni, era preparat per rebre'n unes cent dotze. Quant a terres, aquestes sumaven 40,75 jornals, dels quals 26,25 eren situats en terme de Vilanova (Suimelles, Mas de l'Escarrer, l'Aragall, Racó de Santa Llúcia,

Quadra d'Adarró, Coster de Sant Gervasi, Faraig, Sobre el Piolart i Quadra de Sant Joan¹); 10,50 a la Geltrú (Mas Bertran, Figueres Blanques al Bosc d'en Mata, del Carro, Piera i Camí de Vilafranca) i, finalment, 4 jornals a Sant Pere de Ribes (Solicrup). El 66,26% de tota aquesta terra la tenia plantada de vinya, el 15,95% de garrofers, el 8,59 % era camp, és a dir, destinada a cereals, el 7,98 % l'ocupaven les oliveres i el 1,22% restant era prat.

Maria Pujó nasqué a l'entorn de 1730, a mas Pujó, a l'indret d'Espitlles, en terme de Santa Margarida, masia de la qual serà pubilla. Mas Pujó és molt proper al sud de la vila de Vilafranca del Penedès, seguint la carretera que ve del Vendrell, que travessa l'heretat. Les terres que envolten el mas, de propietat del mateix, tenen una extensió de 38 jornals, que, junt amb altres trossos dispersos, sumen 46,50 jornals, tots situats al terme de Santa Margarida (Mas Pujó, Carretera, Més enllà dels Monjos), a excepció de mig jornal d'horta, l'1,12% de les terres, que era situat en terme de Vilafranca (Riera de Sant Martí). El 55,62% de la terra es dedicava als cereals i el 20,22% a la vinya, mentre que el bosc i la terra bosquina ocupaven l'11,80% i l'11,24%, respectivament.²

El Pau Solà i la Maria Pujó es casaren, unint així els dos patrimonis, que sumaven 87,25 jornals de terra. Entre viure a la masia o a Vilanova i la Geltrú optaren per la ciutat, més cosmopolita i dinàmica, una de les capitals catalanes del comerç marítim arreu del món. Les inversions, a partir d'aleshores, gairebé es limitaren a la casa i les terres de l'heretat vilanovina (engrandiment de la casa amb la compra d'una de veïna, i d'alguna peça de terra,³ el segon celler, el predomini de la vinya), mentre que mas Pujó quedà en una situació de manteniment: hi predominen els cereals cultivats en guaret bianual, es conserva una extensió considerable en terres boscoses... Si a mas Pujó el cultiu de les terres es confia a un masover (Llorenç Ventosa), amb qui es partiran els fruits segons les parts convingudes, a Vilanova disposen d'un capatàs (Cristòfol Almirall), que dirigirà, segons l'època de l'any, més o menys jornalers, és a dir, el cost de producció serà molt més elevat, però, a canvi, es disposarà de la totalitat de les collites. A mas Pujó només hi tenen un llit, cap més moble, cap utensili de la llar... Sí, però, una premsa i cups, un hort, un corral i una pallissa. A Vilanova viuen amb cert luxe o benestar, una casa gran i molt ben moblada (a la planta baixa: l'entrada, on hi ha dues premses i un pou, el menjador i la cuina, l'aigüera, l'estable, el celler, el rebost, el pastador i la botiga; al primer pis: la sala i quatre habitacions, i més amunt, les golfes amb una habitació més); disposen d'una criada per a les feines de la llar. Vilanova s'ha convertit en la residència principal i en el nucli dels recursos econòmics, mas Pujó roman com un simple complement.

El matrimoni, que, per naixença, podem considerar una de les primeres generacions de la Nova Planta, visqué el pas d'una generalitzada economia de subsistència a una de mercat, l'abandó gairebé definitiu del feudalisme substituït per un Estat que els ha convertit en burgesos (viuen de les rendes de la terra, de la comercialització dels seus fruits). Visqueren una de les èpoques de màxima esplendor de l'extensió de la vinya, en la qual devien col·laborar. El Pau s'hauria limitat a supervisar les tasques agrícoles i de millora de

1 Transcrivim els topònims tal com els hem trobat en la documentació. "Suimelles", avui, s'escriu *Somella*, "Escarrer", *Esquerrer*, mentre que per "Faraig" també s'accepta *Fraig*.

2 Els percentatges dels diferents cultius, tant en una com en l'altra heretat, corresponen a l'any 1800.

3 Tot i que Pau Solà va heretar la major part del seu patrimoni, tenim elements per considerar que l'engrandiment de la casa, així com la construcció d'un segon celler separat d'aquella i l'engrandiment d'alguna de les peces de terra, fou obra o inversió seva. Així, per exemple dels tres jornals a Siuimelles sabem que "en temps passat era dividida en dues peces", o els tres jornals a Figueres Blanques, que "antigament eren dues peces".

la producció vínica, a ocupar-se de vendre els excedents... La Maria, a la criança i educació dels fills, que en tenen tres, dos fills i una filla. El 1792, el seu fill fadrístern, Pau Solà i Pujó, solter i comerciant, s'embarcà cap a Amèrica i, pel que sembla, s'establí a Buenos Aires, a l'Argentina, per no tornar.⁴

LA CRISI DE FINALS DEL XVIII I LES CIRCUMSTÀNCIES FAMILIARS

La crisi econòmica de finals de segle XVIII cal relacionar-la amb l'esdeveniment dels esdeveniments d'aquella època: la revolució francesa de 1789. Els revolucionaris de la Convenció declararen la guerra a la monarquia espanyola el 1793, iniciant-se així la Guerra Gran, de dos anys de durada. L'escenari bèl·lic gairebé es limità a les comarques catalanes d'ambdós costats dels Pirineus, i l'esforç econòmic i humà espanyols per fer-hi front gairebé fou exclusiu dels catalans. El comerç es va veure molt afectat i, amb ell, la sortida dels vins i dels aiguardents, com també tota la incipient indústria, mancada, ara, de primeres matèries, de mà d'obra o d'inversió. El 1795 es firmava la Pau de Basilea, però un any després, el 1796, la signatura del Tractat de Sant Ildefons, entre França –els enemics de l'any anterior– i Espanya ens portà a la guerra contra Anglaterra, que es desenvolupa en dos períodes, de 1797 a 1802 i de 1805 a 1808, que paralitzaren completament el comerç de les Índies i feren entrar Catalunya en una època de misèria generalitzada.⁵ Fou la política de la monarquia espanyola (Carles IV de Borbó), capitanejada per Manuel Godoy, favorit de la cort, primer ministre, amant de la reina, príncep de la Pau..., la que va dur a tan desastrosos resultats per a l'economia catalana, que gairebé quedà paralitzada, perdent, en aquests anys, molts dels progressos aconseguits en mig segle de treball i d'esforç.

Per aquests anys de finals de segle, en Pau Solà, home sexagenari, ha enviudat, té un fill a Amèrica, i l'hereu, el Josep Solà i Pujó, mor de malaltia el 1793, deixant una segona esposa (Maria Anna Petit) i un fill de la primera (Maria Girona) de dotze anys d'edat. La filla es troba ja casada amb Antoni Ivern, boter i comerciant. L'hereu, en morir, vivia separat del pare, però aquest últim, en gaudir de l'usdefruit, s'haurà de fer càrrec altre cop de la hisenda, per ser menor d'edat l'hereu del seu difunt fill, el seu nét, Pau Solà i Girona. El nét passa a viure amb l'avi, mentre que la madrastra d'aquell es separa dels seus vincles a la casa.

La crisi de finals de segle XVIII queda reflectida a l'heretat Solà-Pujó pels deutes i la creació de censals que Pau Solà va adquirint fins al dia de la seva mort, l'any 1800:

- 150 lliures que li foren deixades per la vídua Gertrudis Martí de Carbonell, de les quals, el 1800, quan el Pau mort, encara se li deuran 26 lliures i 5 sous.
- 700 lliures que li deixà en Joan Ramon Solà, sota l'interès anual del 5%.
- 150 lliures deixades per Joan Soler (a) Cocones.
- 05 lliures deixades pel rector de la Geltrú.
- 42 lliures a Joan Pau Ros, per honoraris i diners deixats.

4 Aquesta afirmació l'establim a manera d'hipòtesi. De fet, no sabem si tornà o no. El que podem dir és que en Pau fill duia al seu càrrec una Companyia de negoci a Buenos Aires i que el seu pare, el 1793, hi havia invertit 304 lliures, 13 sous i 4 diners, els dos terços dels beneficis.

5 El que seguí després, la guerra del Francès (1808-1814), que encara fou pitjor, i amb escreix, no l'incloem en aquest petit estudi.

- Deutes per l'última malaltia de Josep Solà i Pujó: 29 lliures, 6 sous i 3 diners a l'apotecari Benet Garrich en concepte de medicines, i 13 lliures i 2 sous al metge Francesc Galceran per deu visites al malalt.
- Deutes per la mort de Josep Solà i Pujó: 95 lliures i 5 sous al rector de Vilanova i a d'altres per 254 misses resades; 23 lliures, 17 sous i 7 diners a Isidre Mayner per la cera; 13 lliures i 2 sous a Josep Baró i a Josep Solé i Ravella pel bagul o caixa mortuòria, i 10 lliures a Eulària Grau de Ferrer –potser la criada de la casa– per la deixa que li féu el difunt en testament.

En total són 1.207 lliures, 17 sous i 10 diners, més l'interès que va generant el deute principal mentre no es saldi, que suposen 35 lliures anuals més. El Pau, a més, deixa creats quatre diferents censals que suposen, junts, l'obligació de pagament de 68 lliures i 8 sous anuals en concepte de pensió de censals, per un capital total de 1.368 lliures. Els cobradors d'aquests censals són el prevere de la parròquia de Vilanova, Isidre Safons (30 lliures), la vídua de Pere Martí (23 lliures i 2 sous), Joan Barreres, per la causa pia del Dr. Ballester (9 lliures) i la Rectoria de Santa Margarida (6 lliures i 6 sous).

És aquest nivell de deute assolit, el recurs a recursos aliens, l'indicador més clar del qual disposem per deduir la crisi per la qual passava la família aquells anys de fi de segle, malgrat disposar d'una important hisenda. En part, també es pot comprendre per l'edat de l'administrador, un ancià, que ha de pagar tots els jornals i que difícilment podria ja controlar la marxa de les rendes de mas Pujó, tot i que podem suposar la possible ajuda que podia rebre del seu gendre (el marit de la filla) i la de l'oncle matern del seu nét. Pel que fa a la modesta inversió a Amèrica, en l'empresa que el seu altre fill hi té, tot i que el marge de beneficis era elevat, i podia haver, si no solucionat, sí minorat la necessitat d'empenyorament, hem de suposar que la guerra marítima iniciada el 1797 l'havia frenada.

LA CURADORIA O ADMINISTRACIÓ D'ANTON IVERN

L'avi mor l'any 1800, quan el nét i hereu només té dinou anys. Aquesta circumstància posa en marxa el que era previst en el testament de Josep Solà i Pujó: l'administració de l'heretat ha d'anar a mans dels tutors i curadors del seu fill. Aquests són tres: Anton Ivern, cunyat del difunt i oncle polític de l'hereu; Pelegrí Guasch, prevere i rector de la parròquia de Sant Antoni Abat de Vilanova, i Anton Coli, el seu homòleg a la de la Geltrú. Els dos preveres, però, renuncien formalment a la seva responsabilitat, sent substituïts per Josep Girona, oncle del menor per part de mare, que també acabà renunciant. Anton Ivern, doncs, resta com a únic tutor i curador; curadoria que durarà cinc anys i set mesos, des de l'abril de 1801 fins al desembre de 1806, moment en què passarà el càrrec de l'administració de la casa al mateix hereu, Pau Solà i Girona, major d'edat i ja casat de feia un any.

Anton Ivern s'ha d'encarar, doncs, a l'administració i a tots aquells deutes, que augmenten inicialment per les despeses que generaren, per una banda, la mort del vell Pau, i, per l'altra, les de notaris i advocats per les entrades i les renúncies de les tutories al·ludides, i per la redacció d'un inventari.

- Deutes per la mort de Pau Solà: 55 lliures, 5 sous i 6 diners a la Rectoria de Vilanova pels funerals; 42 lliures i 12 sous a Anton Robert per la roba de dol i 23 lliures, 19 sous i 2 diners a Isidre Mayner per la cera emprada.

- Deutes a advocats, notaris, assessors i a la cúria del batlle per un total de 67 lliures, 1 sou i 9 diners.

El punt d'arrencada de la curadoria, doncs, no era per ser optimistes, amb 2.764 lliures, 16 sous i 3 diners de deutes, inclosos els capitals dels censals, que vénen a suposar gairebé la meitat del deute, i que obligaven a pagar el 3% del capital (pensions anuals de censal). Per alta banda, caldrà fer front també al pagament del cadastre, el delme que pres-ta la peça de terra a la Quadra d'Adarró, i l'impost pel consum del vi, pagaments anuals tots ells. Anton Ivern, tot i aquest punt de partença i altres dificultats que es trobarà pel camí, en sabrà sortir, deixant l'heretat –amb el patrimoni intacte–, al final del període, gairebé sense deutes, a excepció dels censals, que seguiran tots ells vigents.

Una de les primeres accions que efectua és una inversió que es pot considerar important: ven el burro de la casa i compra un matxo.⁶ El resultat de l'exercici dels set últims mesos de 1801 és negatiu, amb unes pèrdues de 406 lliures i 6 diners. De mas Pujó s'ha venut vi, algunes bigues (producció del bosc), mestall, ordi i sègol; de Vilanova, vi, vi de gotims, vinagre i blat. L'entrada més important, amb diferència, és la de vi de Vilanova (562 lliures, 7 sous i 6 diners), mentre que la sortida més colpidora és la de “despeses de la casa i del treball de les terres” (jornals, bàsicament, que pugen a 499 lliures, 12 sous i 11 diners). Altres despeses, que seran constants en tots els exercicis, són els de consum de la casa i alimentació (tot i que gran part d'aquesta alimentació prové dels mateixos cultius de la pròpia hisenda) i les del consum del matxo (garrofes, també produïdes en la mateixa hisenda). Les pèrdues haurien pogut ser més lleugeres, però s'ha fet un esforç per reduir el deute no provinent de censals en un 12,89%.

L'any 1802 és un any extraordinari, no tant per la producció del vi, que, sent bona, és semblant a la d'altres anys, sinó pels preus de venda, potser influïts pel final de la primera guerra marítima. Així, l'entrada, només pel vi de Vilanova, és de 1.506 lliures, 17 sous i 6 diners, i destaca també la venda de garrofes (per un valor de 223 lliures, 6 sous i 3 diners) i la del vi de mas Pujó (126 lliures i 10 sous). Quant a les despeses de la casa i del treball de les terres, han estat de 971 lliures, 3 sous i 3 diners, una quantitat equivalent a la de l'any anterior. Cal destacar, aquest any, les inversions en la compra de blat de llavor per sembrar i la plantació de 4.000 mallols a les terres de mas Pujó, per tal de poder veure augmentada, en un futur proper, la producció de vi.⁷ Redueix el deute en un 6,50% més. El saldo positiu, els guanys, signifiquen cobrir les pèrdues de l'anterior any.

El 1803, tot i que només es ven una bóta menys de vi respecte de l'any anterior, els preus han caigut de tal manera que només s'ingressen, en números rodons, 1.148 lliures pel vi de Vilanova i 109 lliures pel de mas Pujó. No es venen garrofes. En canvi, les despeses de la casa i del treball de les terres han augmentat gairebé una tercera part més. Sent un any de pau i, per tant, de normalitat en les vies d'exportació, la greu davallada dels preus del vi tal vegada s'explicaria per una notable sobreproducció o, potser, pels ànims lucratiu dels comerciants intermediaris, o per ambdós casos plegats. Malgrat tot, i el saldo elevadament negatiu de l'exercici, l'Anton continua invertint a mas Pujó (blat per sembrar, plantació de 3.000 mallols i de 60 oliveres). Segurament, gran part d'aquestes plantacions es fan mitjançant l'artigatge del bosc o de la terra bosquina, ja

6 Per l'inventari es dedueix que en una altra època ja havien disposat d'un matxo, però en aquells moments només tenien un burro.

7 El 29 d'agost de 1802, l'Anton paga el treball d'arrencar 42 pins. Tot i que està duent a terme un artigatge, aquests pins en concret, es veu obligat a arrencar-los, per Reial Ordre, perquè s'està arrançant i ampliant la carretera reial.

que observem certa activitat, no sols en la venda de bigues sinó en la fabricació de cairats i lla-tes, que es transporten a Vilanova per a la seva venda, tot i que el guany per aquest concepte, a l'igual que l'aconseguit per la venda de cereals, és marginal. Es podria dir que ha estat un any de descapitalització. No s'ha destinat cap quantitat a disminuir el deute.

El 1804 es segueix el camí iniciat l'any anterior en la davallada dels ingressos. Tot i que els preus del vi milloren sensiblement, la producció de vi disminueix de tal manera que podem parlar d'una veritable mala collita a les terres de Vilanova, o potser millor, ja que les dades de què disposem no són de producció sinó de vendes, d'una gran dificultat per trobar mercat. A mas Pujó, en canvi, les vendes –com segurament la producció– són les màximes del període, però el preus assolits –molt baixos– no serveixen per compensar. Es fa un esforç en la venda de cereals i de garrofes..., però les despeses de producció (salari a jornalers i de productes necessaris) continuen sent elevats (1.115 lliures i 15 sous). Es resol el 9,23% dels deutes que resten i, al mateix temps, es paguen 159 lliures i 4 sous de pensió de censals, gairebé el triple dels pagaments per aquest concepte en un any normal, perquè cal fer front a endarreriments o impagaments d'anys anteriors, i es continua la despesa en inversions (3.100 mallols a mas Pujó). Destaquen aquest any les noves despeses en advocats i notaris arran d'un litigi amb Maria Anna de Petit, la segona esposa del difunt Josep Solà i Pujó, que aconsegueix de l'heretat una paga anual de 50 lliures –tot i que no sabem per durant quans anys–, que caldrà afegir a les despeses. El resultat de l'exercici és negatiu, amb unes pèrdues de 297 lliures, 11 sous i 7 diners.

El 1805 resulta també un any nefast pel que fa al vi, a mas Pujó, perquè hi trobem una molt bona producció o vendes, però els preus són molt baixos (2,50 lliures la carga); a Vilanova, un molt bon preu (14 lliures, 17 sous i 6 diners la carga), però les cargues venudes són poques, les més baixes, amb diferència, de tot el període. Les entrades per la venda de vi no depassen les 377 lliures..., es va cap a una bancarrota..., però l'administració trobarà recursos per poder fer front a la situació invertint i convertint un producte que fins aleshores havia sigut marginal, en el principal: l'explotació del bosc. El resultat d'artigar els últims tres anys, alguns dels 22 jornals de terra bosquina i de bosc a mas Pujó per plantar-hi vinya, haurà de dur, a mig termini, a una millora en la producció de vi, però immediatament ha dut a la disponibilitat de molta fusta (la venda de pins i de resines de pi, aquest any, suposa una entrada de 1.130 lliures, 12 sous i 6 diners, l'equivalent, gairebé, a una collita de raïm normal amb preus del vi normals), però a més s'han invertit en la producció de bigues (quadrejar pins) i en serrar cabirons, posts i lla-tes, que es venen a Vilafranca del Penedès, però sobretot a Vilanova i la Geltrú, malgrat la despesa que suposa el seu transport. Tota aquesta indústria suposarà una entrada bruta de 564 lliures, 5 sous i 2 diners. I el resultat de l'exercici, positiu en 575 lliures.

El 1806 és l'últim dels anys de la curadoria. S'han venut 153 cargues de vi de Vilanova i 35 de vi de mas Pujó, a un preu mitjà de 5 lliures i 16 sous el primer i de 2 lliures i 16 sous el segon. Es continuen venent productes de l'explotació del bosc o fruit de l'artigatge, però ja ni de bon tros com l'excepcional any anterior; també és important la suma de les vendes de cereals de mas Pujó (135 lliures). En termes exclusivament econòmics, hauria estat un any de guanys (s'ha aconseguit reduir de forma significativa les despeses de la casa i del treball de les terres, a més d'haver saldat la resta dels deutes, censals a banda), però, en canvi, tres variables contribuiran a les pèrdues finals. Una d'elles, l'econòmicament menys significativa, és el fet que en Pau Solà i Girona es casà el 1805 i, encara que li falti un any ben bo per complir la majoria edat, reclama al seu oncle el dret a administrar la hisenda. Anton Ivern es mostra ferm a esgotar tot el temps legal i el dret a ser tutor i curador, i, per tant, administrador. Això donà lloc a un litigi entre ambdós, que acabà

amistosament just quan el jove Pau féu els 25 anys, al desembre de 1806, però mentrestant hi ha hagut despeses en advocats i notaris. De fet, des de l'inici de la tutoria i fins a l'inici del litigi al setembre de 1805, l'Anton passava uns diners mensuals al Pau perquè pagués els jornalers i per les despeses de la casa (el seu propi jornal, podríem dir); en canvi, des del setembre d'aquell any, aquests diners ja no els rebrà el Pau sinó el capatàs, i fins i tot la criada de la casa, i segurament no inclouen els diners que rebia el Pau per les seves despeses personals, d'aquí que, com hem dit, es redueixin de forma significativa. La segona és la realització d'obres tant a mas Pujó (si el 1804 ja havia fet arranjar una part de la teulada, ara fa fer un armari de paret, una nova finestra i portes...) com a casa Solà de Vilanova (treballs de fuster). La tercera despesa, la més elevada, és la paga que rep l'Anton Ivern en concepte d'haver administrat la hisenda durant aquests cinc anys i set mesos, que puja a la quantitat de 1.000 lliures. El saldo de l'exercici, doncs, acaba sent negatiu amb 441 lliures i 8 sous, que, sumats a l'acumulació de pèrdues dels anys anteriors, pugen a 755 lliures 10 sous i 3 diners. A partir de l'1 de gener de 1807 el nou administrador ja és l'hereu.

A MANERA DE CONCLUSIÓ

El primer que cal dir és que la casa o hisenda Solà-Pujó és sòlida, disposa de força terres i la família es pot permetre no treballar-les directament. Si, la major part dels anys, hi observem pèrdues enlloc de guanys, és per la crisi que suposaren les guerres contra Anglaterra, que impediren el normal desenvolupament del comerç marítim a llarga distància, la qual cosa afectà els preus del vi i dels aiguardents, així com la seva sortida, i, evidentment, també, per les circumstàncies particulars de la mateixa família, com hem vist. Sense la guerra i sense la mort prematura de Josep Solà i Pujó, cal suposar que haguessin arribat a noliejar ells mateixos les seves bótes de vi, en lloc de recórrer a comerciants intermediaris, tenint com tenien un membre de la família a Amèrica, com a contacte de confiança, tal com feren moltes altres famílies, de manera que el guany per la producció vínica hauria estat molt més elevat, però aquell contacte desapareix, almenys en els anys que hem estudiat.

Anton Ivern, sembla que fa les coses ben fetes, el que pot. Cal tenir en compte que no sols és l'administrador temporal de la hisenda que se li ha confiat, sinó que, a més, ha de tirar endavant els seus propis negocis, la seva pròpia casa i família. De la seva gestió es poden destacar almenys tres coses. Primer: talla d'arrel la dinàmica d'endeutament que el vell Pau havia iniciat i aconsegueix, durant tot el període, saldar-lo, tot fent un esforç, l'últim dels anys, per passar a l'hereu la hisenda sense deutes, llevat dels censals. Segon, la important inversió constant a mas Pujó, sobretot, en l'extensió de la plantació de vinya (10.100 mallols en tres anys), els primers fruits de la qual segurament haurà de gaudir-los més l'hereu que ell mateix. Ja s'ha dit que, des que mas Pujó quedà deshabitat dels seus propietaris, restà en manteniment i com a complement de la font d'ingressos principal que són les terres vilanovines. Tant és així que els ingressos que aporta els primers anys només suposen un 10% dels totals. I, en canvi, mas Pujó salva la crisi del vi de 1805, gràcies a l'explotació de la fusta del seu bosc que genera una indústria important, tot i que efímera perquè els recursos són molt limitats, són els que ha donat de si l'artifatge. L'últim any, el 1806, en canvi, i malgrat que aquella indústria ja ha davallat, les seves restes, més el vi i els cereals de mas Pujó, representen una tercera part dels ingressos de l'heretat, de manera que la proporció d'ingressos de mas Pujó s'ha triplicat. Malgrat les dificultats econòmiques, l'Anton té visió de futur i s'entesta a aconseguir la modernització de les terres margaridenques. I tercer, i relacionat amb el segon: ja s'ha fet referència a les obres efectuades a la masia, però el que haurà

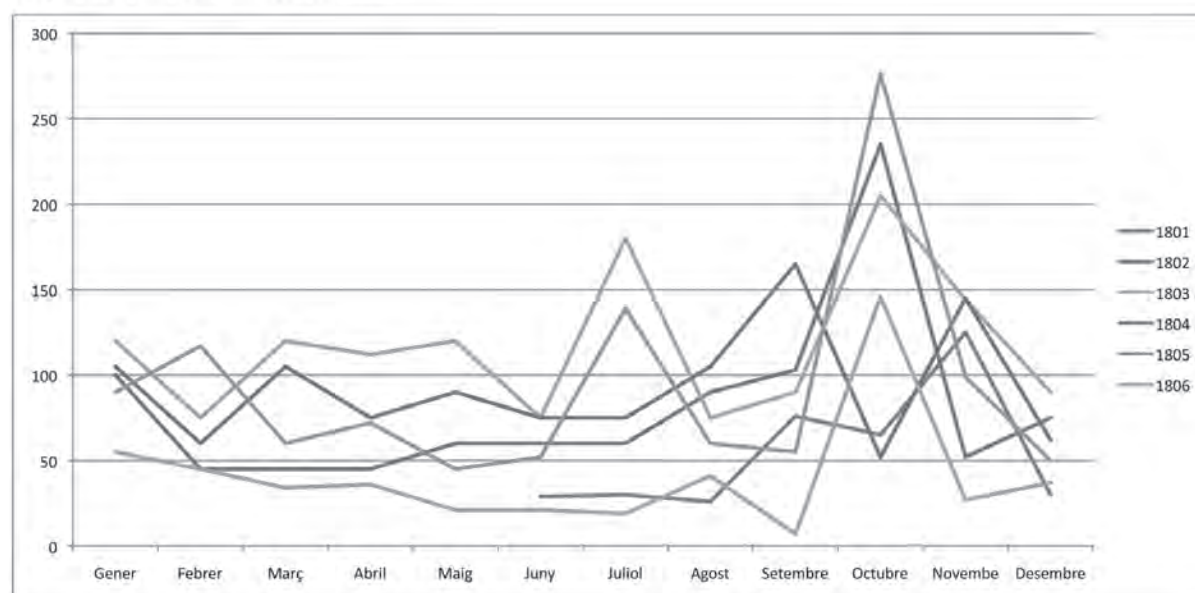
de ser més transcendent és el fet de passar al mateix mas la repartició dels grans i el trafegar del vi, amb la qual cosa, i encara que per a aquestes tasques llogui un matxo, dos homes i una dona, s'haurà de tenir més control sobre les produccions i el seu cost.

Cal tenir en compte, també, que aquella època no és encara la del consum actual (no es paga electricitat, aigua, brossa, tarifa plana..., no es canvia de roba o de sabates cada dos per tres, etc.), i que, pel que fa a la necessitat de cereals (almenys un de cada dos anys) o d'oli per a l'alimentació de la família i de garrofes per al matxo, la casa és autosuficient, tot i que ho comptabilitzi com a despesa. És a dir, que encara que nosaltres hem aplicat una comptabilitat moderna, a l'igual que mensualment hi havia despeses per cobrir, també mensualment hi ha alguna o altra entrada de diners, encara que sigui, a vegades, per la venda a la menuda de vi o de vinagre. Quant a la clara diferència del preu del vi de les vinyes de Vilanova respecte a les de mas Pujó, més del doble i a vegades fins al triple o més, potser fos degut al preu del transport fins a les platges, més que no pas a la qualitat del producte.

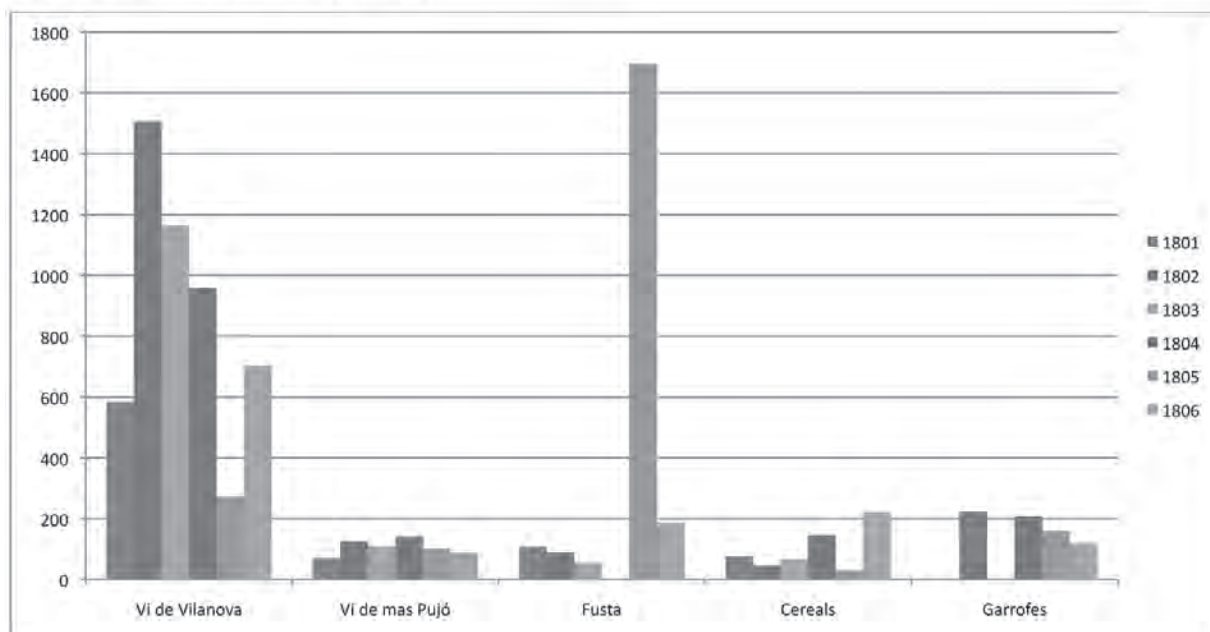
L'hereu comença la seva administració amb pèrdues acumulades, però, al mateix temps, cal tenir en compte que en el moment d'agafar les regnes de l'heretat els cellers gairebé són plens, i que el valor de les existències dels cereals tampoc és menyspreable. Poc s'hauria de pensar ningú que, poc més d'un any després, començaria una guerra que hauria de donar inici a una crisi molt pitjor i destructiva, com haurà de ser la Guerra del Francès (1808-1814). Amb tot, un patrimoni com el dels Solà-Pujó, sempre és una molt bona base com per començar de zero, o, millor dit, de nou.

Annexos

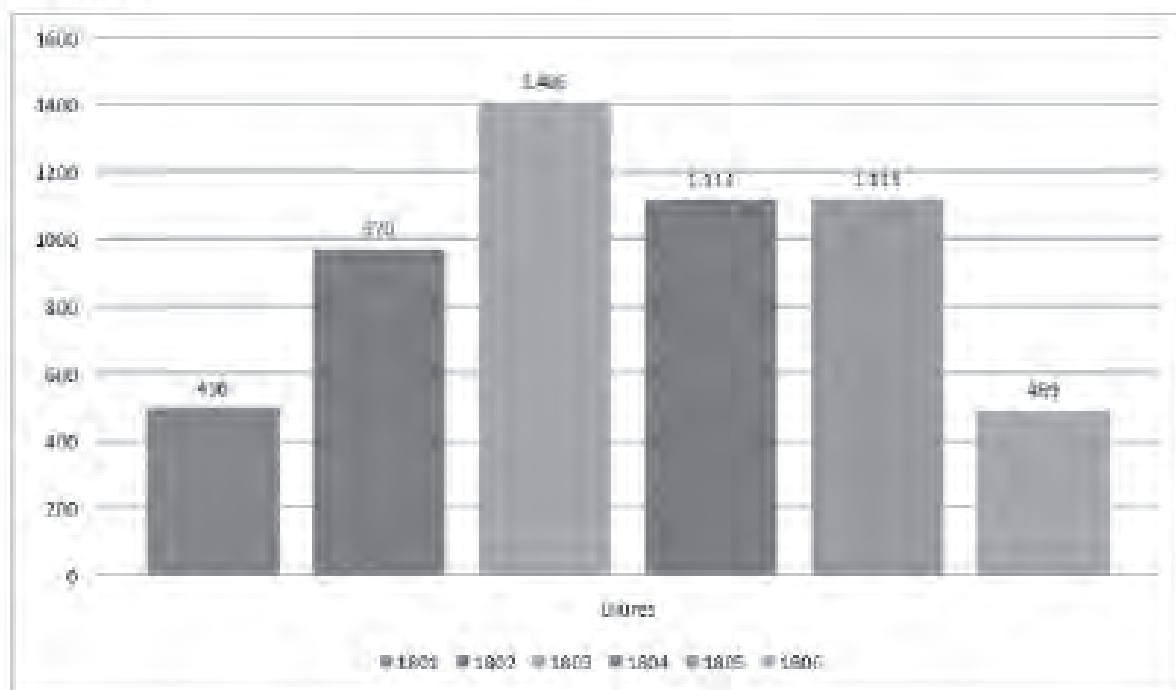
DEPESSES DE LA CASA I DEL TREBALL DE LES TERRES

VALOR ANUAL DE LES DIVERSES VENDES (en lliures)

TOTAL ANUAL

1801 (7 MESOS)

RESULTAT DE L'EXERCICI (PÈRDUES I GUANYES)

lliures	sous	diners		lliures	sous	diners
70	13	9	Venda de mercaderies (vi de mas Pujó)			
562	7	6	Venda de mercaderies (vi de Vilanova)			
9	0	0	Venda de mercaderies (vi de gotims)			
13	2	6	Venda de mercaderies (vinagre de Vilanova)			
18	15	0	Venda de mercaderies (bigues)			
57	5	0	Venda de mercaderies (blat de Vilanova)			
9	11	3	Venda de mercaderies (mestall de mas Pujó)			
4	0	0	Venda de mercaderies (ordi de mas Pujó)			
7	10	0	Venda de mercaderies (sègol de mas Pujó)			
11	3	2	Venda de mercaderies (garrofes)			
30	0	0	Ingressos extraordinaris (venda d'un burro) a Pèrdues i guanys	793	8	3
1.198	8	9	Pèrdues i guanys a Consum de la casa i alimentació	178	17	0
			Consum del matxo (garrofes)	45	17	0
			Pagament de deutes	180	0	0
			Despeses de la casa i del treball de les terres	500	3	11
			Despeses de notaris i advocats	65	3	9
			Despeses de funerals	79	3	1
			Deixa testamentària	10	0	0
			Despeses per inversions (un matxo)	109	4	0
			Pagament de censals	30	0	0
			Saldo negatiu (pèrdues): 405 lliures i 6 diners			
			Ingressos de Vilanova: 86,13%			
			Ingressos de mas Pujó: 13,87%			

1802

RESULTAT DE L'EXERCICI (PÈRDUES I GUANYES)

lliures	sous	diners		lliures	sous	diners
1.506	17	6	Venda de mercaderies (vi de Vilanova)			
126	10		Venda de mercaderies (vi de mas Pujó)			
70	10	6	Venda de mercaderies (bigues a mas Pujó)			
17	13	3	Venda de mercaderies (sines de pi i alzines)			
2	12	6	Venda de mercaderies (barrumbaines)			
42	9	4	Venda de mercaderies (mestall)			
223	6	3	Venda de mercaderies (garrofes) a Pèrdues i guanys	1.979	19	4
1.569	14	11	Pèrdues i guanys a Consum de la casa i alimentació	300	12	0
			Consum del matxo (garrofes)	78	12	0
			Pagament de deutes	79	1	3
			Despeses de la casa i del treball de les terres	971	3	3
			Despeses de funerals	13	2	0
			Pagament de censals	36	6	
			Impostos (delme)	2	1	3
			Despeses per inversions	74	5	10
			Despeses extraordinàries	14	2	6
			Saldo positiu (guanys): 410 lliures 4 sous i 5 diners			
			Saldo acumulat 1801-1802 (guanys): 4 lliures 19 sous i 5 diners			
			Ingressos de Vilanova: 89,09%			
			Ingressos de mas Pujó: 10,91%			

1803

RESULTAT DE L'EXERCICI (PÈRDUES I GUANYES)

lliures	sous	diners		lliures	sous	diners
109	16	1	Mercaderies (vi de mas Pujó)			
1.148	15	0	Mercaderies (vi de Vilanova)			
15	15	0	Mercaderies (vi de gotims de Vilanova)			
44	1	3	Mercaderies (bigues, cairats, llates, a Vilanova)			
12	6	0	Mercaderies (pins i un tros de figuera)			
14	12	6	Mercaderies (blat de llavor)			
23	18	1	Mercaderies (sègol i ordí de mas Pujó)			
30	0	0	Mercaderies (llobins)			
24	7	6	Ingressos extraordinaris (nou de premsa i caragol) a Pèrdues i guanys	1.423	11	5
2.060	15	6	Pèrdues i guanys a Consum de la casa i alimentació	300	12	0
			Consum del matxo (garrofes)	78	12	0
			Despeses de la casa i del treball de les terres	1.406	10	0
			Transports	15	0	0
			Despeses de notaris i advocats	72	19	0
			Despeses de funerals	66	11	2
			Pagament de censals	36	6	0
			Despeses per inversions	84	5	4
			Saldo negatiu (pèrdues): 637 lliures 4 sous i 1 diner			
			Saldo acumular 1801-1803 (pèrdues): 632 lliures 4 sous i 8 diners			
			Ingressos de Vilanova: 89,71%			
			Ingressos de mas Pujó: 10,29%			

1804

RESULTAT DE L'EXERCICI (PÈRDUES I GUANYES)

lliures	sous	diners		lliures	sous	diners
140	16	11	Venda de mercaderies (vi de mas Pujó)			
918	15	0	Venda de mercaderies (vi de Vilanova)			
40	10	0	Venda de mercaderies (vinagre de Vilanova)			
2	16	3	Venda de mercaderies (bigues, cairats)			
145	0	0	Venda de mercaderies (blat de llavor, mestall, sègol, ordí, tot de mas Pujó)			
207	13	1	Venda de mercaderies (garrofes) a Pèrdues i guanys	1.455	11	3
1.862	10	3	Pèrdues i guanys a Consum de la casa i alimentació	300	12	0
			Consum del matxo (garrofes)	78	12	0
			Pagament de deutes	105	0	0
			Despeses de la casa i del treball de les terres	1.115	15	0
			Deixa testamentària	50	0	0
			Pagament de censals	159	4	0
			Despeses per inversions	44	12	6
			Despeses extraordinàries	8	14	9
			Saldo negatiu (pèrdues): 206 lliures 19 sous			
			Saldo acumulat 1801-1804 (pèrdues): 839 lliures 3 sous i 8 diners			
			Ingressos de Vilanova: 80,19%			
			Ingressos de mas Pujó: 19,81%			

1805 RESULTAT DE L'EXERCICI (PÈRDUES I GUANYES)

lliures	sous	diners		lliures	sous	diners
102	14	6	Venda de mercaderies (vi de mas Pujó)			
274	18	9	Venda de mercaderies (vi de Vilanova)			
1	2	6	Venda de mercaderies (vi premsat de Vilanova)			
1.130	12	6	Venda de mercaderies (pins i sines de pi)			
205	17	6	Venda de mercaderies (bigues, llates, a mas Pujó)			
351	2	8	Venda de mercaderies (bigues, cairavius, llates, cabirons, posts a Vilanova)			
11	5	0	Venda de mercaderies (roures)			
1	16	9	Venda de mercaderies (blat)			
28	4	4	Venda de mercaderies (sègol, civada, ordi)			
160	15	2	Venda de mercaderies (garrofes) a Pèrdues i guanys	2.268	9	8
1.693	8	3	Pèrdues i guanys a Consum de la casa i alimentació	300	12	0
			Consum del matxo (garrofes)	78	12	0
			Despeses de la casa i del treball de les terres	1.117	7	0
			Deixa testamentària	50	0	0
			Pagament de censals	6	6	0
			Transports	124	6	10
			Impostos	9	16	5
			Sous extraordinaris	6	8	0
			Despeses per inversions	237	2	0
			Saldo positiu (guanys): 575 lliures 1 sou i 5 diners			
			Saldo acumulat 1801-1805 (pèrdues): 264 lliures 2 sous i 3 diners			
			Ingressos de Vilanova: 20,56%			
			Ingressos de mas Pujó: 79,44%			

1806 RESULTAT DE L'EXERCICI (PÈRDUES I GUANYES)

lliures	sous	diners		lliures	sous	diners
98	8	9	Venda de mercaderies (vi de mas Pujó)			
790	6	3	Venda de mercaderies (vi de Vilanova)			
91	6	0	Venda de mercaderies (bigues, llates, cabirons, pots, a Vilanova)			
184	2	6	Venda de mercaderies (bigues a mas Pujó)			
1	4	6	Venda de mercaderies (barrumbaines)			
85	14	3	Venda de mercaderies (blat del maig)			
135	1	10	Venda de mercaderies (mestall, sègol, espartera de sègol, ordi, tot de mas Pujó)			
119	5	0	Venda de mercaderies (garrofes)			
1.105	19	7	Variació de les existències a Pèrdues i guanys	2.601	12	6
3.092	16	8	Pèrdues guanys a Consum de la casa i alimentació	300	12	0
			Consum del matxo (garrofes)	78	12	0
			Pagament de deutes	643	10	0
			Despeses de la casa i del treball de les terres	534	16	0
			Transports	29	18	9
			Despeses de notaris i advocats	92	18	0
			Deixa testamentària	50	0	0
			Despeses per funerals	95	5	0
			Pagament de censals	150	18	
			Impostos	64	8	2
			Imprevistos	51	18	9
			Paga de l'administració de tot el període (5 anys i 7 mesos)	1.000	0	0
			Saldo negatiu (pèrdues): 491 lliures i 8 sous			
			Saldo acumulat 1801-1806 (pèrdues): 755 lliures 10 sous i 3 diners			
			Ingressos de Vilanova: 69,02%			
			Ingressos de mas Pujó: 30,98%			

APÈNDIX 2 CLIENTS I PROVEIDORS

Clients

Vi	Cereals	Garrofes	Cabirons, cairats, llates, posts	Bigues, pins i sines de pi
Pere Garí	Cristòfol Almirall	Joan Coll	Salvador Queraltó	Salvador Queraltó
Anton Miró	Andreu Solé	Salvador Queraltó	Jaume Fontanals	Jaume Rovira
Bernat Riudor	Josep Carsi	Josep Gassó i Solà	Josep Rovira	Miquel Aiguadé
Cristòfor Comas	Eulàlia Ferrer	Pere Mironet	Joan Santacana	Jaume Fontanals
Vicenç Ferrer	Llorenç Ventosa	Josep Raventós	Josep Ventosa	Josep Rovira
Salvador Queraltó	Joan Llanusa	Josep Girona	Anton Estalella	Pau Miró
Josep Onfini	Joan Soler (a) Cocones	Pere Gonsé	Maria Anna Vidal	Joan Santacana
Josep Font	Josep Batlle	Pere Garí	Josep Xarega	Joan Rafecas
Antònia Gassó i Solà	Josep Ivern	Josep (a) de la Mula.	Ramon Bolet	Josep Ventosa
Srs. Romeu i Sala	Pau Blanch		Anton Totosaus	Ramon Dias
Josep Martí	Cristòfol Brasies		Màrtir Pollés	Josep Totosaus
Josep Gassó i Solà	Clients anònims		Teresa Miró	Anton Estalella
Josep Carsi			Josep Ballester	Joan Baró
Francesc Galceran			Bonaventura Vinyals	Salvador Marlans
Anna Maria Vidal			Jaume Febrer	Maria Anna Vidal
PP. Trinitaris de Vilafranca			Miquel Carbonell	Josep Xarega
Josep Xarega			Josep Soler i Ravella	Ramon Bolet
Francesc Serra				Anton Totosaus
Clients anònims, al detall				Màrtir Pollés

Proveïdors

Nom	Bé o servei	Nom	Bé o servei
Cúria del Batlle de Vilanova	Assessorament	Salvador Poch	Mestre de cases
Fèlix Brugal	Fuster	Pau Ràfols	Advocat
Pau Cana	Teules	Bernat Riudor	Blat per sembrar
Grau Cassani	Notari	Francesc Roca Bertran	Arrendador del delme d'Adarró
Josep Dalmau	Transport de bigues i llates a Vilanova	Francesc Roig i Cerqueda	Advocat
Joan Febrer	Lloguer d'un matxo per repartir grans	Joan Pau Ros i Sevilla	Notari
Antoni Ferrer	Notari	Francesc Roura i de Costa	Procurador
Ramon Ferrer	Advocat	Salvador Queraltó	Transport de llates a Vilanova
Serafi Ferrer	Advocat	Qui té el taller davant l'Hospital	Baster
Josep Font	Ferrer	Salvador Serra	Compra del burro
Josep Gassó	Lloguer d'un matxo per anar de bagatge	Antònia Solà Altet	Cura de la casa durant el litigi amb l'hereu
Miquel Grau	Baster		Transformació de la fusta i traginar palla
Magí Miret	Fuster	Llorenç Ventosa	Advocat
Pere Mironet	Proveïdor d'un matxo	Josep Anton Yañez	Criada
Pau Miró	Serrador	Maria Teresa	Jornalers, apiladors, etc.
Sr. Oliver	Delme d'Adarró	Treballadors anònims	